

Una única obra, repartida en cinc grans períodes

Cinc períodes conformen la llarga trajectòria artística d'Antoni Tàpies: Dau al Set (dècada del 1940); informalisme (1950-1965); art objectual i antifranquisme (1965-1975); democràcia i societat, art i escriptura (1975-1980); i Fundació Antoni Tàpies i reconeixement social i institucional (1980-2011).

Dau al Set, dècada del 1940

Antoni Tàpies neix a Barcelona el 1923 en el si d'una família burgesa, amb dedicació als llibres i a la cultura. Frequentava diverses escoles i instituts de batxillerat i sent gran interès per la pintura i l'art en general.

“Vam tornar a les Escoles Pies [...]. La música no existia. De pintura, només se'ns en va parlar d'algun aspecte anecdòtic: que Velázquez havia pintat un quadre dit *Las Meninas* i Goya els famosos afusellaments del Dos de Maig. Fou exclòs, naturalment, l'ensenyament de la llengua catalana i sempre se'ns va parlar en castellà” (*Memòria Personal...*, 1977, pàg. 127).

El novembre del 1942 pateix una malaltia greu, pulmonar, que el porta a clíniques, hospitals, sanatoris i residències de repòs. Aprofita aquest període per a endinsar-se en la literatura, la filosofia i el dibuix, realitza freqüents autoretrats i còpies de Van Gogh i Picasso. Llegeix Unamuno, Dostoievski, Poe, Wilde, Nietzsche. També els literats francesos, Proust, Gide, France, Maupassant, Stendhal. A més de Bertrand Russell. Després de dos anys, cursa estudis universitaris de dret, que aviat abandona. Amb tot, hi mantindrà

algunes de les seves amistats més durables: personalitats com ara Carlos Barral, Alfonso Costafreda, Jaime Gil de Biedma, Josep M. Ainaud...

En aquests anys d'adolescència i joventut té contactes amb l'art contemporani a través d'algunes publicacions catalanes, com ara el número extraordinari dedicat a les avantguardes de *D'Ací i d'Allà*, publicat l'hivern del 1934, coordinat per Josep Lluís Sert i Joan Prats, amb textos de Foix i més, i reproduccions d'obres de Picasso, Braque, Gris, Léger, Mondrian, Brancusi, Kandinsky, Duchamp, Arp, Miró. Consultat i conservat com un talismà.

Els inicis. A la dècada del 1940 és quan tenen lloc les seves primeres exhibicions i s'inicia en la vida d'artista. Molt influït per la filosofia existencialista de Heidegger i Sartre, és cofundador de la revista *Dau al Set* (1948) i la seva obra artística d'aquests anys es caracteritza per una temàtica hipnagògica, sobre el món dels somnis i les imatges, retrats i autoretrats, herència del moviment surrealista, convertit, però, en un moment *post* en la història de les avantguardes, i caracteritzat per un cinisme burlesc.

Màgia i tenebrisme il·lustrat amb colors i pseudo-figuracions abstractes que lentament incorporaran geometries, espais i plans pictòrics, predecessors

Autoretrat, 1950.

de l'interès que Tàpies sent per la matèria.

Són els anys de Dau al Set, i s'hi palesa la influència de la cultura popular, plena de figuracions com ara arlequins i saltimbanquis, personatges del món de l'espectacle, del cabaret, introduïts per Joan Brossa, com a portadors de l'enigma i del misteri. Tots aquestes elements representen un cert obscurantisme de

ons d'Alexandre Cirici, Joan Brossa i J. J. Tharrats. Antoni Tàpies escriu i dibuixa, amb un estil proper a la màgia, els oracles i les filigranes hipnagògiques, que floreixen des d'aquest univers ocult de la Barcelona franquista. Paisatges i cosmogonies que utilitzen la tradició d'un dibuix, lineal, floral, gairebé modernista, simbolista i surrealista, capaç de descriure el sentiment com una relació del tot orgànica, com un constant mirar la imatge de l'interior en un cos exterior.

Existencialisme. En les seves memòries dona testimoni de l'existencialisme que impregnà per sempre més la seva obra pictòrica. Hi inclou també l'interès subjacent en el surrealisme que manté el grup Dau al Set, que enllaça òbviament amb una relectura de la psicoanàlisi, entesa com una ciència moderna, i que serà també un referent en la carrera pictòrica d'Antoni Tàpies.

A partir d'aquesta ciència del pensament i de la conducta, gestarà un procés d'investigació a través de les imatges, els signes i la matèria com a expressió i creació de l'esperit original. No únicament valorarà Jung, i rebrà la influència del misticisme i la filosofia oriental. Com diu Tàpies, l'índex dels *Heterodoxos...* de Menéndez y Pelayo li donarà el temari a desenvolupar: "Aquells volums em van començar a obrir a tot l'univers de savieses i de misteris –mesopotàmics, egipcis, grecs arcaics, hindús, i especialment, és clar, la mística del país– que, en anys posteriors, vaig anar estudiant més detalladament.

"La recerca inquieta d'unes veritats que volia més sòlides que les basades en les doctrines habituals foren estimulades per la desfílada i el desplegament dels noms prestigiosos que es presentaven en aquelles pàgines. Els ioguis, els il·luminants, Patanjali, els gnòstics, la idea d'extinció i anihilació per a identificar-se amb l'absolut, tot el panteisme oriental, Plotí, Porfiri, Lull, Vilanova, Servet, la valoració de la intuïció mística, el quietisme de Molinos, l'alquímia de Villena i tantes i tantes idees que em semblaven acomodar-se millor als meus sentiments..." (*Memòria Personal...*, pàg. 167).

Informalisme (1950-1965)

L'etapa més influent i, sobretot, de forja d'estil són els anys 1950. Ja s'ha consolidat en l'escena catalana i té una primera exposició individual a Barcelona presentada per Juan Eduardo Cirlot (Galeries Laietanes, 1950). Hi ha una definició de la trajectòria pictòrica molt més personal, i ja desvinculat de l'estil del grup. És en aquesta etapa quan comença a mostrar un gran interès per la matèria. Això es tradueix en una pintura més densa, que investiga les possibilitats expressives i comunicatives.

Amb aquestes obres assoleix, cap a la meitat dels anys 50, el reconeixement internacional i realitza viatges a París (becat pel govern francès, visitarà Picasso i coneixerà Christian Zervos i Jaume Sabartés) i Bèlgica. És convidat a la XXVI Biennial de Venècia (1952) on exposa amb Motherwell, Appel, Kline, entre més pintors. Torna en la propera edició del 1954, any en què es casa amb

EL TEMPS
La línia roja, 1963.

Teresa Barba Fàbregas. Sovintegen els viatges a Itàlia, on coneixerà artistes com Alberto Burri o Emilio Vedova. El 1958 la primera mostra personal a Milà, presentada per Jacques Dupin, s'escau amb la presència a la XXIX Biennial de Venècia, on serà guardonat amb el premi de la UNESCO. Any propiciatori en què coneixerà també Marcel Duchamp, jurat del premi del Carnegie Institute de Pittsburgh, que li serà atorgat.

l'escena artística de l'època en una Barcelona reprimida. Teatre i vodevil, màgia i espiritualisme són els referents dels anys d'avantguarda a Barcelona amb Foix, Brossa i Prats. El 1948 i 1949 és quan exposa a les Galeries Laietanes (I i II Saló d'Octubre) amb el grup Dau al Set.

Coneix Joào Cabral de Melo, cònsol del Brasil, i col·labora amb publicaci-

H. H. H. H.

Construcció amb línia diagonal, 1966.

En aquesta mateixa època, als Estats Units, a Nova York, fa la primera exposició a la Galeria Martha Jackson, l'any 1953. No es pot dir que en quedés satisfet, d'aquella exposició. Tàpies creu que va passar amb més pena que no pas glòria, per bé que va tenir, entre poques, algunes crítiques favorables.

Entre el públic, Edgar Kauffman Jr., fill dels propietaris de la *Casa de la cascada* de Frank Lloyd Wright. "Kauffman em va regalar un llibre que feia poc que s'havia publicat a Nova York sobre l'art abstracte americà, de Thomas B. Hess, i un altre panorama més general editat pel Museu d'Art Modern [...] que em van fer anar de sorpresa en sorpresa, en descobrir en alguns artistes com Tobey, Pollock, Kline, De Kooning, o Motherwell, aleshores molt poc coneguts, algunes afinitats molt singulars amb coses que havia deixat a Barcelona, que em van encoratjar molt" (Thomas B. Hess, *Abstract Painting...*, Nova York, 1951; *Memòria Personal...*, pàg. 308).

Centralitat americana. L'escena nord-americana en pintura és imprescindible durant aquests anys. Tàpies recorda com l'amic Josep Gudiol li havia dit: "La història de l'art ens ensenya que les grans obres, a cada època, s'han fet sempre als centres més rics de cultura i civilització. Cal anar-hi" (*Memòria Personal...*, pàg. 311). Tàpies havia vis-

cut la llegendària importància de París, i començarà a veure la centralitat que tindrien els Estats Units, els primers anys 50 de maccarthisme, riquesa i capitalisme, també amb defectes i contrastos que el definien com un centre de confrontació cultural fabulós. La política cultural de cacera de bruixes, la guerra freda i el marcat ritme de persecució a liberals, intel·lectuals i artistes, feien de la pintura nord-americana un panorama ric, crític del qual Tàpies fou partícip. En el seu estil i recerca d'una marca personal, la seva obra s'allunya de la descripció i, exposant al costat d'aquests, assenyalava una voluntat pictòrica internacionalista, de traduir el gest de la pintura en una expressió del sentiment d'època.

Són moments d'aproximació a una estètica que es redueix a masses de color, que busca el gran format i comença a desdibuixar un interès pels cossos líquids. Més que llum i color, com en Rothko, Tàpies construeix una sensibilitat matèrica de la llum.

La segona exposició a Nova York tindrà lloc també a la Galeria Martha Jackson l'any 1959. En aquesta ocasió hi coneixerà els artistes de més renom de la ciutat. Una tercera el 1961 i una retrospectiva al Solomon R. Guggenheim Museum el 1962.

Arran de les exhibicions, anys més tard, Hilton Kramer, un dels crítics de l'expressionisme abstracte nord-americà, defensor inesgotable de De Kooning i més pintors, diu "allò que Tàpies li ha afegit ha estat la determinació de portar una imatgeria comuna al camp de l'abstracció més pura" ("Antoni Tàpies expone en Nueva York", *El País*, 25-4-1978).

Hilton Kramer, crític d'art del *New York Times*, recorda en aquest article l'impacte que va produir a Nova York la pintura de Tàpies. Els darrers anys, l'articulista assenyalava com s'ha parlat més d'aquest artista en aquell lloc del món. Les seves exposicions han ajudat a subratllar l'interès universal que té la seva obra, la qualitat física de la pintura, que el crític del *New York Times* anomena i defineix com un distintiu principal de l'obra d'Antoni Tàpies.

Aquests anys de contactes internacionals –el 1964 exposarà obres de gran format, realitzades a partir del 1955, a

la III Documenta de Kassel– el situen en l'escena artística estatal com un agent amb decisió política en les relacions culturals.

La vinculació amb l'escena exterior establirà lligams i vincles estètics, també amistat, amb artistes com Karel Appel o Robert Motherwell, que perduraran en exposicions i col·laboracions posteriors.

D'aquesta manera, la figura d'Antoni Tàpies com a artista serà clau per a l'entrada de corrents internacionals al país, i també a estat espanyol. La seva figura agrupa al voltant una important escena de pensament contemporani, artistes principalment de l'abstracció pictòrica que introduiran a Espanya els corrents abstractes.

És també aleshores que coneix Michel Tapié, comissari i teòric d'art, amb qui Tapié iniciarà un projecte (exposició "Arte Otro", Sala Gaspar, Barcelona, 1957) per al coneixement de l'obra artística dels seus artistes (Pollock, Kline, De Kooning, Tobey, Dubuffet, Fautrier, Burri, Mathieu, Appel, etc). Tapié, a l'inici de la seva amistat, va escriure una monografia sobre Tàpies, *Antonio Tàpies et l'œuvre complète* (Barcelona, 1956), i una altra el 1959. Francesc Vicens farà un extracte dels textos de Michel Tapié i del seu itinerari crític per a presentar-ne una antologia, *Prolegòmens a une esthétique autre...* (Barcelona, 1960), un volum luxós on s'inclouran els textos anteriors dedicats a Tàpies. Cirlot també atreu l'interès de l'artista, i li dedica dos assaigs: Tàpies (1960), i *Significació de la pintura de Tàpies* (1962).

Investigador. Tapiés va consolidant, amb el pensament i la feina d'artista, una línia d'investigació en pintura, d'una determinada sensibilitat estètica que s'agrupa al voltant d'una filosofia pròxima al misticisme de la matèria. És en aquest moment quan desenvolupa un estil pictòric personal que conclou amb una determinada i específica teoria de l'art. Té influència del misticisme oriental –que reivindica–, amb una pintura que donarà lloc als inicis de l'informalisme.

Diversos llibres, molts dels quals llegits a la biblioteca paterna, li aportaran els arguments necessaris, com

ara *El llibre del te*, d'Okakura Kakuzo, traduït en català per Carles Soldevila durant la República; *El arte japonés*, de Tsuneyoshi Tsuzumi (Gustavo Gili, Barcelona 1932); i, sobretot, les obres del divulgador del món de l'Extrem Orient Lin Yutang. Tàpies entén la matèria com a màgia i alquímia, pensament arrelat també en el misticisme medieval, amb una voluntat d'expressar i dirigir-se a l'interior (*Memòria Personal...*, pàg. 175).

Durant els anys 50, Antoni Tàpies anirà elaborant un seguit d'imatges, signes i, més entrat als 60, hi introduirà objectes fetitxistes, com ara sabates, peus i parts sexuals del cos.

Aquesta imatgeria formada per matèria i signes és resultat d'una reducció

Tot això mena a un canvi qualitatiu a l'obra, que és portada cap a una superfície similar a la d'un mur, una tàpia. Creada com la necessitat de sortir d'un fàcil tatxisme, excessivament abstracte, la imatge del mur era més suggeridora: separació, enclaustrament, lamentació, pas del temps.

La qualitat terrosa. La qualitat terrosa del mur comença a interessar a Antoni Tàpies, que investiga textures, plàstica, color, forma, en una dialèctica constant per a acostar-se a allò que la ciència defineix com a estructures moleculars, àtoms, galàxies. I és així com inclou en la seva obra el simbolisme de la pols, la cendra, la terra, el fang, juntament amb grans espais buits, sig-

xifres, cal·ligrafies, jeroglífics i escriptures inventades. És una tendència en la seva obra que comença cap al 1945 i treballa intensament fins el 1964, amb incorporacions i derives, amb objectes de gran format que dotarà i distribuirà segons la sensació de caiguda, elevació, dispersió o concentració.

Art objectual i antifranquisme (1965-1975)

A partir de la dècada dels 60 incorpora nous elements iconogràfics. Apareixen els signes d'escriptura, elements antropomòrfics, petjades i signes que remeten a Catalunya. La seva definició estilística el porta a treballar amb l'escultura i apareix representat en exposicions retrospectives de l'època amb els grans noms de l'art: Rauschenberg, Chamberlain, Calder, Flavin, Oldenburg, Arp i Kaprow. Aquests anys la presència escultòrica objectual guanya pes i terreny en la seva obra. Tàpies accentua el seu treball amb objectes, no pas mostrant-los tal com són, sinó imprimint-li una marca personal, un segell que incorpora al seu llenguatge.

La seva producció recent d'assemblatges i objectes-escultura és impressionant, com demostra l'exposició "Tàpies. Objets et grands formats" (Galerie Maeght, París, novembre del 1972). Participa, durant el mateix any, juntament amb John Cage i Bob Thompson, en l'exposició "Concept and Content" a la Martha Jackson Gallery, a Nova York. A Londres, treballa en una exposició amb Roland Penrose, crític i comissari de reconegut prestigi que escriu anys després, el 1977, una de les millors monografies sobre Antoni Tàpies.

Inicia aquest període amb una exposició retrospectiva a l'Institute of Contemporary Arts de Londres (1965), dirigida per aquest mateix crític, que —més tard— comentarà sobre l'artista: "La primera exposició de Tàpies que vaig tenir oportunitat de veure va ser la que va fer a París el 1953. Ja llavors vaig pensar que aquell era un extraordinari

L'esperit català, 1971.

de la narrativa abstracta i figurativa dels primers anys. L'anàlisi dels espais i materials plàstics resulta d'una excel·lent composició i estructura, pictòrica o abstracta. Les obres —dividides, abarrocades, subdividides, destruïdes i portades a l'extrem— perden la unitat de massa llisa, unida i monocroma, per una multitud d'elements que conformen el paisatge de l'obra, sorra, terra de colors, pols de marbre, cabells, fils, trossos de tela, paper, etc...

nes i imatges populars, cartons, papers i fustes, teles, draps, llençols, mantes, mocadors, icones, objectes reals tractats a la manera dadà o objectes de meditació (amb contingut simbòlic o ritual). També hi apareixen al·lusions figuratives en composicions ordenades i simètriques on domina el blanc i els ocres, juntament amb vermells.

La gran aportació d'aquesta etapa, que començarà a final dels 60, és l'articulació plàstica amb escrits, lletres,

EL TEMPS

Ocre, marró i blanc, 1972

jove pintor. Llavors me'n va interessar –i em continua interessant ara– la seva capacitat poètica per a prendre els objectes més simples i donar-los un significat històric, una dimensió inesperada. Hi ha molt a dir de Tàpies” (“Reportaje. Sir Roland Penrose: un crítico inglés a la búsqueda de la pintura española”, Juan Cruz Ruiz, *El País*, 26-08-1976).

Pel que fa a Catalunya, continua treballant amb el teixit cultural del país i realitza col·laboracions amb litografies en llibres d'artista amb Joan Brossa (1963) i Pere Gimferrer (1973), i n'apareixen monografies d'Alexandre Cirici (1970) i Sebastià Gasch (1971). A Barcelona sobretot, l'art està en situació clandestina, aliat amb la societat, per por de la repressió del franquisme.

El constant assetjament contra el sindicat universitari, i alguns altres sectors socials, porta a revoltes i empresonaments. Participarà en el tancament als Caputxins de Sarrià (1966) i en fou represaliat el 1971. A final dels anys 60 i començament dels 70, el seu compromís polític contra la dictadura s'intensifica, i les obres d'aquest període tenen un caràcter marcat de denúncia i de protesta.

Reivindicació clandestina. Els últims anys de la dictadura, i abans de la mort de Franco, Antoni Tàpies manté la reivindicació clandestina amb accions i activitats culturals i artístiques. Un cas concret de reivindicació i lluita molt significatiu en aquests anys i per la foija d'un pensament català i democràtic és la

manifestació contra el procés de Bugos (Assemblea de Montserrat, 1970).

Tàpies, amb gran implicació, definirà la seva carrera artística com una lluita per la llibertat i els drets humans, i aquesta temàtica adquirirà cada vegada més volum i raó de ser. Així, durant aquests anys, dona a conèixer un seguit de monotips, exposats a la Galerie Maeght de París (1974), motivats en gran part per la situació política a l'estat espanyol i, particularment, per l'execució del militant anarquista Salvador Puig Antich (*Memòria Personal...*, pàg. 398).

L'any de la desaparició del dictador (1975), contribueix amb litografies i cartells, que esdevindran cèlebres, a la campanya promoguda per diverses entitats cíviques per a demanar l'abolició de la pena de mort a l'estat espanyol. I, sota l'empara de l'Assemblea de Catalunya, participa en múltiples activitats a favor de l'amnistia dels presos polítics i del retorn definitiu de les llibertats democràtiques i nacionals. En diversos textos escrits durant l'any, reflexiona sobre els compromisos ètics dels “treballadors de la cultura”, interpretant les preocupacions dels intel·lectuals del país durant els inicis de la transició democràtica.

Democràcia i societat, art i escriptura (1975-1980)

Un cop restaurat l'estat de dret a Espanya, el 1976, la seva obra reprèn les pròpies empremtes identitàries i es presenten retrospectives amb gran èxit de públic i crítica, com la que forma part de l'exposició inaugurada a la Fondation Maeght de Saint-Paul-de-Vence, itinerant després a la Fundació Joan Miró de Barcelona. I una nova antològica a Tòquio (Seibu Museum of Art).

A part l'activitat cultural i ideològica, Tàpies, en la plenitud de la seva carrera professional i trajectòria com a artista, realitza decorats d'òpera, obra gràfica, llibres d'artista, text i escriptura. Un treball divers que implica el desenvolupament d'una teoria de l'art i també una política cultural.

La tasca d'artista ocupa plenament la seva dedicació a la cultura, l'art i l'expressió. L'any 1977 publicarà *Memòria personal*, relat autobiogràfic que rebrà diversos guardons. Més que consolidat a l'àmbit nacional, rep també premis importants i continua gaudint del reconeixement internacional. Són anys en què es desprèn de la tela i ocupa la seva obra una dimensió *poble*, amb assemblatges, murals, escultures, objectes.

Serà molt satisfactòria, personalment i amb bona resposta de la premsa, la nova exposició a la Martha Jackson Gallery amb motiu del 25è aniversari de col·laboracions. És llavors quan visita Robert Motherwell a casa seva, a Greenwich, Connecticut (1978). També col·labora –compartint-hi llibres d'artista i catàlegs– amb Rafael Alberti (1977), Octavio Paz, Julio Cortázar (1978), Jorge Guillén (1980), etc.

EL TEMPS

Creu i terra, 1975.

Fundació Antoni Tàpies i reconeixement social i institucional (1980-2011)

Entre l'àmbit públic i el privat i sense oblidar la problemàtica social a principi dels anys 80 (1983), realitza cartells per al Comitè d'Artistes del Món contra l'Apartheid, com a contribució a la lluita contra la discriminació racial al món; i per al Comitè Català d'Acció per la Pau i el Desarmament i per la commemoració del desè aniversari de la mort de Salvador Allende. Amb

Maria Zambrano, entre més, s'encarreguen del comitè d'honor del col·lectiu que organitza els actes d'homenatge als Brigadistes Internacionals suïssos, celebrats a Ginebra (1986).

Crearà la Fundació Antoni Tàpies el 1984 amb l'objectiu de promoure l'estudi i el coneixement de l'art contemporani, i posarà una atenció especial a l'anàlisi del seu paper en la formació de la consciència de l'home modern.

La Fundació obrirà les portes el juny del 1990 a la seu de l'antiga Editorial Montaner i Simón de Barcelona, obra de l'arquitecte modernista Lluís Domènech i Montaner. Les obres de rehabilitació i condicionament de l'edifici van anar a càrrec de Roser Amadó i Lluís Domènech Girbau, i es van dur a terme entre els anys 1986 i 1990.

Antoni Tàpies va crear l'escultura que corona l'edifici, titulada *Núvol i cadira* (1990). L'escultura representa una cadira que sobresurt d'un gran núvol. La cadira, motiu recurrent en l'obra de Tàpies, al·ludeix a una actitud meditativa i de contemplació estètica.

La façana d'aquest edifici combina influències estilístiques clàssiques i musulmanes, elements de tipus mosàrab i la composició geomètrica aràbsca. La seu de la Fundació Antoni Tàpies va ser declarada monument històric el 1997. Del 2008 al 2010 l'estudi Ábalos+Sentkiewicz Arquitectos duu a terme una segona reforma de l'edifici per a adequar-lo a les normes actuals d'accessibilitat i per a recuperar el seu caràcter industrial original. En aquesta ocasió, s'instal·la la seva obra *Mitjó* (maqueta, 1991; obra, 2010) a la terrassa de la Fundació, situada al capdamunt del nou edifici d'oficines.

Per la seva trajectòria professional com a artista, la Generalitat de Catalunya li concedeix la Medalla d'Or (1983) i el Premi Nacional d'Arts Plàstiques (1995). És també nomenat *Officier des Arts* i des *Lettres* pel govern francès (1983) i Comanador de l'Orde (1988), i de la Legió d'Honor (2003). A Madrid, el rei Joan Carles I li atorga la Medalla d'Or de Belles Arts (1981), i el títol de marquès (2010), i a Londres és investit doctor *Honoris Causa* pel Royal College of Art (1981). Doctor *Honoris Causa* per la Universitat de Barcelona (1988), la Universitat de

EL TEMPS

Paisatge en blanc i negre, 1985.

Glasgow (1990, al costat de Václav Havel, Umberto Eco i James Stirling), la Universitat Rovira i Virgili (1994) i la Universidad Complutense de Madrid (2003). Li concedeixen el premi Príncep d'Astúries de les Arts (1990), el Praemium Imperiale de l'Associació Artística del Japó (1990) i és nomenat membre honorari de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, de Madrid (1990); membre d'honor de la Royal Academy of Arts de Londres (1992), i de l'American Academy of Arts and Sciences de Cambridge (EUA, 1992). L'Ajuntament de Barcelona li atorga la Medalla d'Or de la ciutat (1992).

A Las Palmas de Gran Canaria (Centro Atlántico de Arte Moderno), comença la seva itinerància "Tàpies. Celebració de la mel" (1991) –exposició

produïda per la Fundació Antoni Tàpies, dirigida als seus inicis per Manuel Borja-Villel– en què es presentarà la següent exposició, "Tàpies. Comunicació sobre el mur" (1992), que posteriorment s'instal·larà a l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM) i a la Serpentine Gallery (Londres).

És present a la XLV Biennial de Venècia, com a representació al Pavelló d'Espanya amb la seva instal·lació *Rinzen*, que obtindrà el Lleó d'Or d'aquest certamen (1993) i que s'instal·la definitivament al Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba, 1998).

El 2004, el mateix museu –dirigit aleshores per Borja-Villel– inaugura l'exposició "Antoni Tàpies. Retrospectiva". Amb gairebé més d'un centenar d'obres, que van des dels inicis fins a obres més recents, una de les

EL TEMPS

Jeroglífics, 1994.

intencions de la gran retrospectiva celebrada al país és l'intent de traduir la necessitat de reintroduir l'element sagrat en l'element social, una manera de reivindicar la ideologia a partir de la matèria.

Una única obra. És una exposició clau per a entendre i comprendre la recepció de l'art de Tàpies en la societat catalana. L'artista hi reivindica la totalitat de la pròpia obra: "Vist amb la perspectiva que donen els anys, potser podria dir que a mi em passa com a aquells escriptors que en el fons sempre escriuen el mateix llibre.

Amb les possibles variacions que hagi pogut sofrir la meua feina al llarg de la meua dilatada carrera, considero tota la meua producció com una única obra" (Borja-Villel, Manuel J.; Tàpies, Antoni: *Antoni Tàpies: new paintings*. New York: PaceWildenstein, 1995, pàg. 7).

En aquesta història que és la seva pintura, la seva obra, intenta reflexionar sobre com els elements quotidians influeixen en l'esdevenir de l'entorn, en les obres objectuals i les grans escultures, per a qüestionar el límit del real cap a una transcendència significativa d'allò que ens envolta.

La seva obra, que serà molt ben rebuda pels crítics internacionals –i ell reconegut com una figura clau per al desenvolupament de l'art i els corrents d'art contemporani–, reacciona contra l'expressionisme abstracte i és deutora directa d'una estètica existencialista. Des de la dècada dels anys 1940, quan participa amb Dau al Set, la seva trajectòria ha estat unívoca, però amb evolucions.

Els anys en què participa de l'informalisme –1950-1965–, són claus per a entendre també el desenvolupament de la seva escultura d'objectes i de gran format. Antoni Tàpies esdevindrà un artista compromès amb la llibertat i la lluita antifranquista.

En paraules de l'artista, "la situació social i política del meu país sempre ha tingut una repercussió important en la meua obra. Crec que això té a veure amb el fet que la concepció de l'art per l'art no em resulta vàlida. He mantingut sempre una actitud utilitària respecte a l'art" (Borja-Villel, Manuel J.; Tàpies, Antoni: *Antoni Tàpies: new paintings*, pàg. 8).

Definitivament, la seva obra es preocupa per la màgia, el misticisme, el ritual i la cosmogonia (molts dels propis fetitxes els mostrarà durant l'exposició de reobertura de la fundació: "Els llocs de l'art", 2010), sense oblidar la reivindicació, però sobretot una recerca de la matèria i la imatge, una experimentació amb la matèria com a font per a la ideologia.

Els últims anys, quan desenvoluparà el gran format, tríptics entre més, no abandonarà mai aquest sentit místic pels materials, la materialitat de les pintures, les textures matèriques o la matèria en moviment, densa, que ens introdueix en el disseny d'un cos orgànic, com també han demostrat les dues grans exposicions produïdes per la Fundació aquests darrers anys, "La Celebració de la mel" (1991-1993) i "Tàpies. Comunicació sobre el mur" (1992), en què l'artista –ara desaparegut i actiu fins al darrer moment– queda retratat com una clau, un element consagrat per l'art i la cultura catalana i mundial de la segona meitat del segle XX i inicis de l'actual segle XXI.

Laura Plana Gràcia